

Leszkay András bácsi Moha-meséje

A kályha és a kút

Körülbelül kilencéves koromban egy téli napon így szólt hozzám édesanyám ebéd után: „Légy szíves, kisfiam, menj át Lidi néniékhez, kérd vissza a húsdarálót!” Nem szívesen mentem hozzájuk. Unokahúgom, Liszka és öcsikéje, Puliszka is ellen-szenves volt nekem. Butáknak és rosszaknak tartottam őket. Ők ugráltatták fülénél fogva kedves macskámat, Mohabrummot. Reméltem hát, hogy csak átveszem a konyhában a húsdarálót, s már fordulhatok is. Lidi néni azonban ezzel fogadott. „Éppen jókor jössz, Moha! Most akartam bemenni a szobába, hogy megnézzem, nem a kályhával játszik-e Puliszka. Újabban papírokat gyújtogat, és hiába beszélek neki, hogy ne tegye, nem fogad szót. Folytonosan reszketek, hogy egyszer még felgyújtja a házat. Nézd meg, mit csinál, és beszélj te is a lelkére, hogy ne nyúljon a kályhához.”

A kis kövér Puliszka hatéves volt ekkor, törökülésben ült a kályha előtt, kezében égő papírszeletke, a rézlapon meg, az úgynevezett parászfogón labda nagyságú gombóc, gyűrt papirosból. Ijedten pillantott a nyíló ajtóra, de látva, hogy én jövök be, nyugodtan meggyújtotta a papírgombócot. Szintén nyugodtam odaléptem, eltapostam a lángot, s mialatt levettem ködmönkémet, meghallgattam a gyújtogató véleményét rólam: „Jaj, de szamar vagy! Olyan érdekes, ahogy ég!” Magam is a padlóra ültem és Puliszka térdecskéjére tettem a kezem: „Veszedelmes játék ez, öcskös. Azért is tiltja édesanyád. Fogadd hát meg a szavát. Hiszen téged is védelmez a tilalommal. Téged, a házat, mindnyájatokat.” Puliszka ellökte a kezem: „Tudom, tudom, felgyújtom a házat. De ez nem igaz. Hiszen csak ezen a rézlapon csinállok tüzet. Igazán nem tudom elképzelni, hogyan gyúlhatna fel ettől a ház.” Megörültem: „Most jól elszóltad magad, öcskös. Azt

mondod, nem tudod elképzelni. Hát éppen ez az, amiért hinned kell azoknak, akik el tudják képzelni. Felgyújthatod például úgy, hogy bejön valaki, te odapillantasz, és nem veszed észre, hogy egy elhamvadt papírdarabot az ágy alá röpít a légáramlás. A papírhamu még izzik, tán lángol is, fellobban az ágy alatt, a szalmazsákhhoz odatapad és meggyújtja. Vagy felgyújthatod úgy is a házat, hogy bejön Liszka, ki akarja kapni kezedből az égő papírcsövát, dulakodtok, a csóva a párnákra röpül, de egyikőtök se veszi észre, azt hiszitek, elaludt. Vagy kiszaladsz, és nyitva felejtetted a kályha rostélyajtaját. Egy fahasáb összeroskad, a

parászfogó, túl a rézlapon, és egyszerre csak lángol a padló meg a szőnyeg. Egy szó, mint száz, aki még nem tudja elképzelni, hogyan történhetik a baj, higgyen azoknak, akik már el tudják képzelni, és fogadjon szót nekik.” Azzal már bújtam is bele a ködmönkémbé, hogy hazamenjek. Ekkor azonban bejött Lidi néni. Kacsintással jelezte, hogy elégedett az oktatásommal, és így szólt Puliszkához: „Te is kapd föl a ködmönkédet, mit kuksolsz a szobában ilyen jó, egészséges időben? Moha még hógolyózik veled egy kicsit az udvaron.” Ebben a „veled” szóban nem lett igaz, mert csakis

én hógolyóztam, vagyis dobtam a golyókat, mégpedig, amint illik is, távolról. Puliszka viszont fel-felkapott egy-egy nagy darab havat, hozzám rohant vele, és nevetve a nyakamba gyömöszölte. Látva azonban, hogy nem bosszankodom annyira, mint szeretné, más mulatság után nézett. A kilöttyent vízből kitűnő csúszka képződött kerek kútjuk meg a ház között, annak nekiszaladt, s csúszott rajta a kútig. Felhajtotta a kút fedelét, fölkapaszkodott a kávéjára, és mélyen behajolva belekiáltotta: „Puliszka!” Hegyen van Törpeháza, mély kutakat kell fúrni, hogy vízig jussunk. Kiáltotta hát a visszhang is: „Puliszka!” Kútjaink fedelét, éppen a gyerekek miatt, mindenütt lakat zárta. Most azonban Lidi néni vizet hordott nagymosáshoz a konyhába. De már jött is, és rákiáltott Puliszkára: „Még le onnét?! Hányszor mondjam el, hogy a kútnak még a közelébe se szabad menned? Ha zárva van is, eltörheti a karod a kerék! Kísérd szépen haza Mohát, de utána rögtön gyere vissza.” Ismét intett nekem a szemével, s vágott vele a kút felé is. Megértettem, mit kíván, s amikor lépegetni kezdtünk az utcán, így szóltam: „Bajtól védelmez édesanyád azzal is, hogy eltílt a kúttól. Beleeshetsz, vagy eltörheted a karod. Fogadj hát szót neki! Hiszen van eszed.” Puliszka azonban fitymálva rándított egyet a fején: „Mitől esném bele? Hiszen fogom a kávéját. Olyan bolond meg nem vagyok, hogy a küllők közé dugjam a karom. El se tudom képzelni, hogyan lehetne baj abból, hogy belekiabálok.” Megálltam, hogy jobban figyeljem: „Ismét magad mondtad ki, miért kell elhinned, hogy igenis lehet belőle baj. Azért kell elhinned és szót fogadnod, mert még nem tudod elképzelni. Beleeshetel például attól is, különösen ilyen jeges időben...” S mondtam volna tovább, sorolva a lehetőségeket, Puliszka azon-

ban nevetve hasba lökött a fejével, és kikapta a kezemből a húsdarálót: „Ne prédikálj már annyit, mint a felnőttek! Játsszunk inkább!” S mielőtt visszavehettem volna, már tele is gyömszölte a darálót hóval.

Azokban az években édesapám volt a törpeházi tűzoltóparancsnok, és nagyszerűen megszervezte a riasztást. Minden ház tornácának a falán függött egy kis messzehangzó réztrombita. Ha felharsant valamelyik, már rohantak is ki a házból a törpeédesapák, törpelegények, tárták a kertek nagykapuját, tolták ki a kétkerekű kordét a víz-hordóval. Mire az utcára értek, már megkiáltottuk portáról portára, melyik ház ég, és öt perc múlva ott állt előtte a harminc-nyolcvan kordé. Odaért akkorára a szivattyús, fecskendő vaskocsi is. Három rudat lehetett elébe kapcsolni, egymás végébe, s harminc törpe futhatott vele olyan gyorsan, mintha lovak röpítették volna. Nem is égett le Törpeházán semmi azokban az esztendőben. Olyan gyors volt a tűzoltóság, hogy még tréfálkoztak is édesapámmal: nálunk előbb üt ki az oltás, csak azután a tűz.

De az aznap esti tűz Puliszkáék házában és Puliszka hibájából mégis elpusztította az egész szobát. Alkonyattájt kiment Lidi néni a baromfiólba meg a kecskékhez. Liszka pedig mint helyettes szakácsnő a konyhában kavargatta a készülő vacsorát. Egyszerre csak felpattant a szoba ajtaja, kirohant Puliszka a konyhába, és ráüvöltött Liszkára: „Segíts oltani!” Felkapott egy vödör vizet, Liszka is egyet, s rohantak a szobába. Ekkor már lobogott a kályha közelében álló ágyon a dunyha. Rázúdították a vizet, de ijedtükben mindketten ugyanarra a helyre. Nem sokat ért. Eszébe jutott Puliszkának, hogy a tűz fészket kell eloltani, felkapta a piszkavasat, félretolta vele az égő dunyhát, hogy lássa, ég-e alatta is. A dunyha ettől, mert levegő került a tollak közé, még nagyobb lánggal lobbant fel, s röpködtek belőle az égő pelyhek. Liszka már futott, hogy megfújja a trombitát, de Puliszka nem engedte kiszaladni. Bizott még benne, hogy eltitkolhatják, mi történt. Üvöltött, hogy vigyék be együtt a mosóteknőt, ha azt a sok vizet rázúdítják az ágyra, eloltják

a dunyhát. Liszka nem bízott benne, hogy be tudják vinni, rohanni akart újból, de Puliszka elkapta, visszapenderítette, ráfordította a kulcsot az ajtóra, le is húzta és bömbölte, hogy vigyék a teknőt. Nem tehetett egyebet, cipelte hát Liszka is, de ő ment hátrafelé, megbotlott a piszkavasban, hanyatt esett, rá a teknő, a teknőbe Puliszka, a víz a padlóra, a szétröpködő tollaktól meg égett már ekkor a többi ágy is, a függönyök is, azoktól az ablakfák is, a menyegyet gerendái is, és egyre sűrűbben, sötétebben hömpölygött a füst. Ekkor már megrémült Puliszka is, de nem találta a kulcsot. Ordítottak hát és döngették az ajtót zsámollyal, meg húsverő fakalapáccsal. De már kiáltott is az ajtó előtt az édesanyjuk: „Ne féljétek, nyitjuk már!” Felharsant a trombita a tornácra, a szoba ablakait ugyanakkor beverte valaki, hogy kimehessen a füst, recscent már az ajtó is, fejszével feszítette fel a szomszédjuk, a két gyerek kirohant, és öt perc múlva belövellt az ablakon a szivattyús kocsi vízszugara.

De ekkor már gondolni se lehetett rá, hogy megmarad a szobában. Most már arra kellett a víz, hogy azokat a gerendarészeket árásszák el vele, amelyek még nem égtek, hogy legalább a ház megmaradjon. Vagy félóra múlva megtörölközve és kölcsönkapott ruhában meg ködmönkében mogorván állt mellettem Puliszka a szomszéd ház tornácán, onnét néztük az oltás utolsó munkálatait. Ekkor halkán megkérdeztem tőle. „El fogod-e hinni ezentúl a tapasztaltabbaknak, hogy olyasmi is megtörténhetik, amit te még nem tudsz elképzel-

ni? Mert remélem, most már elhiszed, hogy felgyújthatod a játékkoddal a házat.” Azt hittem, szégyenkezni fog, de úgy válaszolt, bár komoran, mintha valami közömbös ügyben kértem volna tőle csevegésképpen szakvéleményt: „Most már elhiszem, mert magam is szereztem tapasztalatokat. Fölröpült a pernye a mennyezetig, és visszakereszkedett a dunyhára. Meg kellett volna néznom, hogy nem izzik-e még, akkor nem történt volna semmi baj.” Megmarkoltam kövér kis karját, és megráztam: „Te szerencsétlen! Hány házat akarsz még felgyújtani, amíg megtanulod, hogy semmiképpen sem szabad játszani a tűzzel?!” Ekkor azonban feljött édesanyám a tornácra, és kézen fogta: „Gyere, Puliszka, ma nálunk alszol.”

Másnap már korán reggel ámentünk az udvarukra, hogy nappali világításban is lássuk, mibe került családjának a pernye-útirány tapasztalat. Már dolgoztak is a házon a kőműves törpék, hordták a kútból a vizet a valokathoz. Ki-kiloccsant a víz, és meghosszabbította, még jobbá tette a csuszkat. Neki is futott Puliszka, tüstént csúszott a kútig, s ha már ott volt, felkapaszkodott, behajolt, belekiabált: „Puliszka!” A visszhangot azonban aligha hallotta, mert kiabáltam én is: „Te tyúkeszű, hát csakugyan semmit sem okultál a tűzből? Miért nem hiszed el édesanyádnak és nekem, hogy beleeshetel a kútba?” Napsütéses, gyönyörű téli reggel volt, amilyen csak hegyen szokott lenni. Bizonyára ez is derítette az öcskös jókedvét. Nekifutott ismét a csúszkának, és futás közben kiáltotta nevetve a választ: „Mert még nem estem bele!” Csúszott, felkapaszkodott, behajolt: „Puliszka!” Meg is dühödtem rá, indulnom is kellett az iskolába, fordultam hát, hogy hazamenjek, otthagyjam. Még gondoltam is hirtelen haragomban: „Essél bele, ha úgy tetszik!” De ez csak egy pillanat volt. Már eszembe is jutott, hogy még csak hatéves. Elnevettem hát magam én is, odasiettem hozzá, kézen fogtam és hazavezettem. Édesanyámat pedig megkértem, hogy vigyázzon rá, ne engedje a kúthoz, mert övveszélyesen macacs és buta.